

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Південноукраїнський центр професійного розвитку керівників та фахівців
соціономічної сфери

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ В АКАДЕМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

***Всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю
06 червня 2026 року***

ОДЕСА

DOI: <https://doi.org/10.24195/CriticalThinking2026>

УДК: 378:159.955

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Музиченко Ганна В'ячеславівна - доктор політичних наук, професор, проректор з наукової роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Койчева Тетяна Іванівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, в.о. першого проректора з навчальної та науково-педагогічної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Ольга ЗБАРСЬКА (Olga Zbarskaya) - доктор наук, експерт у галузі креативного потенціалу людини, член академії ACSW, член The Textbook & Academic Authors Association, засновник та президент компанії «OZCREDO», автор книг та підручників.

Черненко Наталія Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітнього менеджменту та публічного управління Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Папач Ольга Іванівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри математики і методики її викладання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Дерік Ілона Морисівна - кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Листопад Олексій Анатолійович - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

*Рекомендова вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол №15 від 25 червня 2026 року.)*

Рецензенти:

Княжева Ірина Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

<https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/01/12/205-lisove-hospodarstvo-mahistr.docx> (дата звернення 20.04.2026).

5. Про затвердження стандарту вищої освіти зі спеціальності 205 "Лісове господарство" для третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти: наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2021 р. № 1459. URL:

<https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/12/29/205-Lis.hosp-dokt.filos.29.12.pdf> (дата звернення 20.04.2026).

6. Сенько Є.І. Організація, планування та управління на підприємствах лісового і садово-паркового господарств. Навчальний посібник. К.: Знання, 2012. 487с.

7. Терно С. О. Теорія розвитку критичного мислення. Навчальний посібник. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2011. 108с.

8. Хрик В.М., Мазепа В.Г., Кімейчук І.В., Левандовська С.М., Ситник О.С. Сталий розвиток лісового господарства: навчальний посібник для другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності Н4 «Лісове господарство». Біла Церква, 2025. 288с.

ГЕДИКОВА Наталя Пилипівна

ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН

У сучасному інформаційному суспільстві, що характеризується розвитком новітніх інформаційно-комунікативних технологій, диджиталізацією та розгалуженістю інформаційних мереж, які забезпечують швидкий доступ знань і їх оперативне поширення, але водночас сприяють дисемінації дезінформації, фейків, і маніпулятивних вплив, особливого значення набуває розвиток критичного мислення як ключової компетентності особистості. Суспільно-політичні дисципліни відіграють важливу роль у формуванні цієї навички, оскільки вони безпосередньо пов'язані з аналізом влади та урядування, політичних відносин між акторами та інститутами на різних рівнях, ідеологій, правових і політичних інститутів та процесів, соціальних явищ, суспільно-політичних трансформацій тощо.

В українському освітньому просторі розвиток критичного мислення закріплений на нормативному рівні. Зокрема, Закон України «Про освіту» визначає його як одне із основний вмінь необхідне для «формування ключових компетентностей, необхідних кожній сучасній людині для успішної життєдіяльності» [1]. Водночас Концепція розвитку громадянської освіти

підкреслює значення критичного мислення для формування активного громадянина демократичного суспільства і визначає його формування в якості одного із своїх завдань та основного змістовного напрямку [2]. Також затверджені стандарти вищої освіти містять вимоги щодо формування аналітичного і критичного мислення у здобувачів.

Як відомо, критичне мислення розглядається як здатність індивіда аналізувати інформацію, оцінювати її достовірність, формулювати аргументовані судження та приймати обґрунтовані й ефективні рішення.

У науковій літературі існує значна кількість підходів до категоріального визначення поняття «критичне мислення» та обґрунтування його сутності і методів його розвитку. Зокрема, вітчизняний дослідник В. Надурак ґрунтуючись на істотних ознаках даного поняття, зазначає, що «Критичне мислення це навичка, що передбачає вміння аналізувати процес мислення на предмет його відповідності критеріям раціональності. Людина вдається до такого типу мислення, коли прагне отримати правильні висновки, і для цього перевіряє міркування, що ведуть до них» [3, с. 143]. Важливим також є розуміння критичного мислення як цілеспрямованого, рефлексивного та аналітично-оцінювального процесу, що забезпечує усвідомлене опрацювання інформації та здатність ухвалювати зважені рішення. Варто відзначити з цього приводу думку українського дослідника Н. Харченко: «Це спрямований процес мислення, метою якого є розв'язання проблем, а сутністю – виконання певних операцій-прийомів: аналізу, синтезу, оцінювання як власних думок та результатів діяльності, так і інформації про думки й діяльність інших» [4, с. 278].

Суспільно-політичні дисципліни створюють унікальні умови для розвитку критичного мислення у здобувачів вищої освіти завдяки своїй проблемно-аналітичній природі, що передбачає не лише засвоєння теоретичних знань, а й постійне залучення здобувачів до процесів описування, інтерпретації, оцінювання і переосмислення складних соціально-політичних об'єктів і явищ.

Особливість суспільно-політичних дисциплін полягає у їхній міждисциплінарності та відкритості до різних теоретичних підходів, що спонукає здобувачів вищої освіти до проведення порівняльного аналізу альтернативних концепцій, критичного осмислення наукових ідей і формування власної аргументованої позиції. Безумовно, ці дисципліни не надають однозначної відповіді щодо тих або інших соціально-політичних процесів і явищ, але вони актуалізують проблемні питання, які вимагають здійснення аналітичного аналізу, застосовування знань основних форм і законів абстрактно-логічного мислення.

Важливим аспектом є те, що у межах суспільно-політичних дисциплін відбувається інтеграція теоретичного знання з емпіричним аналізом. Такій підхід формує у здобувачів вищої освіти здатність не лише отримувати нову інформацію, але і зіставляти, осмислювати і критично її оцінювати з різних джерел та надавати аргументацію своїй думці з опорою на практичні факти.

Крім того, ці дисципліни передбачають використання активних і інтерактивних освітніх методів, які сприяють ефективному формуванню критичного мислення і здатності моделювати різні соціально-політичні ситуації, виконувати творчі завдання, правильно й обґрунтовано приймати необхідні рішення в різних нестандартних ситуаціях.

В сучасних умовах швидкого розвитку новітніх технологій особливого значення набуває використання штучного інтелекту та великих даних для аналізу соціально-політичних об'єктів, процесів і явищ, що відкриває нові можливості для розвитку критичного мислення. Але водночас, це є і викликом, і це пов'язано не стільки з самою технологією, скільки зі способом її використання. І тут завдання суспільно-політичних дисциплін полягає не в забороні використання цієї технології, а в тому, щоб навчити здобувачів вищої освіти користуватися нею як інструментом аналізу.

Таким чином, формування критичного мислення здобувачів вищої освіти у процесі вивчення суспільно-політичних дисциплін є ключовим завданням сучасної освіти, оскільки ці дисципліни виступають не лише джерелом знань, а й ефективним інструментом формування цього типу мислення, як ключової компетентності майбутніх кваліфікованих фахівців у відповідній галузі. Вони сприяють формуванню у них здатності розпізнавати інформаційні маніпуляції, пропаганду, фейкові новини, аналізувати політичні наративи та виробляти власну аргументовану позицію.

Список використаних джерел:

1. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19?find=1&text=%D0%BA%D1%80%D0%B8%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B5#w1_1
2. Концепція розвитку громадянської освіти: розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.10.2028 р. № 710-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/710-2018-%D1%80?find=1&text=%D0%BA%D1%80%D0%B8%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD#Text>
3. Надурак В. Критичне мислення: поняття та практика. Філософія освіти. Philosophy of Education. 2022. Вип. 28 (2). С. 129–147. DOI: <https://doi.org/10.31874/2309-1606-2022-28-2-7>
4. Харченко Н. В. Критичне мислення та характеристика сучасної особистості підлітка. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. 2016. Вип. 20(2). С. 276-286. С. 274–286.

training system in a practical dimension	мислення у систему професійної підготовки у практичному вимірі	
Bohdan Vovk Critical thinking as a necessary component of the professional competence of a modern vocational education teacher	Вовк Богдан Критичне мислення як необхідна складова професійної компетентності сучасного педагога професійного навчання	39
Mariana Votkanych Development of critical thinking of philology students through the interpretation of a literary text in classes on Ukrainian literature of the modernist era	Вотканич Мар'яна Розвиток критичного мислення студентів-філологів через інтерпретацію художнього тексту на заняттях з української літератури доби модернізму	44
Yurii Hapon Developing critical thinking of future horticultural specialists in the process of monitoring urban green spaces	Гапон Юрій Розвиток критичного мислення майбутніх спеціалістів садово-паркового господарства у процесі моніторингу міських зелених насаджень	47
Anna Harmash, Vitalii Nazarenko The role and importance of critical thinking in the training and professional activities of specialists in the specialty "forestry"	Гармаш Анна, Назаренко Віталій Роль та значення критичного мислення в підготовці та професійній діяльності фахівців спеціальності «лісове господарство»	51
Natalia Hediikova Formation of critical thinking of higher education students in the process of studying socio-political disciplines	Гедікова Наталія Формування критичного мислення здобувачів вищої освіти у процесі вивчення суспільно-політичних дисциплін	55
Anatolii Hlushkovetskyi Developing critical thinking among higher education students when studying historical informatics	Глушковецький Анатолій Розвиток критичного мислення здобувачів вищої освіти при вивченні історичної інформатики	58
Nataliia Hordiienko Critical thinking as a factor in the effectiveness of psychological	Гордієнко Наталія Критичне мислення як чинник	61